

ODĚSA 2017

Na začátku podzimu nás postihla krutá rána, zemřel mi tchán. Mezi úmrtím a pohřbem jsme vyplnili prodloužený víkend pobyt v ukrajinské Oděse. Doufal jsem, že pobyt u Černého moře nám pomůže zmírnit bolest. Vypravili jsme se na cestu ve čtyřech: manželka Zuzanka, švagr Milan, kamarád František a já. Večer se scházíme na letišti Václava Havla a připravujeme se na noční let do Oděsy. Oděsa se nachází na jihu Ukrajiny, asi 200 kilometrů od anektovaného Krymu a asi 600 kilometrů vzdušnou čarou od horké ukrajinsko-ruské hranice. Snad tedy naše letadlo nepostihne osud malajských aerolinek a nebudeme Rusy sestřeleni.

Na Ukrajině se platí hřivnami a kopějkami. Hřivna má kurs ke koruně zhruba 1:1, ale na Ukrajině je levněji než u nás. Vybaven hřivnami, které jsem v Praze vykoupil, vystupujeme z letadla rovnou na letištní plochu. Jsou dvě hodiny po půlnoci. Naštěstí ukrajinští úředníci nejsou liknaví a rychle nás odbaví. Pro všechny ukrajinské razítko v cestovním pasu je premiérou. Oděsa působí ospale, také aby ne v tuto pozdní (či časnou) hodinu. Naštěstí řidiči taxi vědí, že přilétá letadlo z Prahy

a jsou se svými vozy připraveni. František však při objednávání hotelu požádal o odvoz z letiště, takže máme pohodlnou přepravu nočními prázdnými ulicemi ukrajinského města až k hotelu. Ubytujeme se a padáme do postelí. Je na čase se prospat.

Ukrajinský hotel jsme si mohli dovolit s pěti hvězdičkami a spalo se krásně. Při snídani jsme si připadali ošizení, protože toho moc na výběr v bufetu nebylo. Ale číšník se nás zeptal, na co máme chuť, a po našich objednávkách nám kuchař připravil na objednávku skvělou snídani. Ale je na čase vyrazit do města. Od středu města jsme poměrně vzdáleni, tak jsme využili pražskou tramvaj typu T3, která nás k centru Oděsy přiblížila. Jízda to byla dobrodružná, neboť hromadnou dopravou jezdí většina obyvatel, stav kolejového svršku je spíše dostačující. Na některých úsecích se tramvaj mohla rozjet rychlostí lehce překračující 30 kilometrů za hodinu.

Milan si nechal otevřený batoh, tak po výstupu z tramvaje jsme nebyli ani udivení, že mu zmizel z tlumoku mobilní telefon. Na konečné tramvaje u autobusového nádraží jsme zjistili, že střed města jsme minuli. Museli jsme se po domluvě s místními, používání ruštiny nebyl žádný problém, vrátit a vystoupit předem určenou zastávku. Odtamtud to do centra bylo příjemnou procházkou pár minut. Zastavil se s námi jeden mladík, který nežebral, neobtěžoval, ale chtěl si s námi popovídat. Má za sebou pracovní zkušenost v Polsku, tak chtěl, abychom mluvili česky a on odpovídal v polštině, občas jsme oba utekli k ruštině. Po srdečném patnáctiminutovém rozhovoru se rozloučil a už jsme ho víckrát nepotkali.

Katedrální náměstí poznáte snadno, uprostřed stojí katedrála. Jedná se o pravoslavný chrám, který je výstavní. Překvapila nás poměrná strohost interiéru svatostánku. Když se rozhlížíme po náměstí, vidíme, že slavné bohaté doby tohoto černomořského přístavu jsou už pryč. Krásné a honosné domy mají při nejlepším oprýskanou omítku, v horším případě jsou za hradbou vlnitého plechu a z oken či ze střechy jim rostou náletové stromy.

Jak je mou tradicí, míříme z Katedrálního náměstí do přilehlé ulice, kde se nachází budova hlavní pošty. V něčem je podobna hlavní poště v Jindřišské ulici v Praze. Zvenčí nenápadná budova s krásnou velkou dvoranou.

Zamířím rovnou k filatelistické přepážce. Poštačka ihned zjistí, že jsme cizinci a zavře okénko a schová se pod přepážku. Tak zamíříme do dvorany ke klasické přepážce. Nemůžeme si vybrat motiv známky. V Oděse, podle slov pracovnice pošty, jsou rády, že mají alespoň platné známky. Vybaven poštovními ceninami se vracíme do oděských ulic, které jsou zalité slunečními paprsky babího léta.

Na rohu Katedrálního náměstí objevujeme omšelý obchodní dům s pasáží, která nese Milanovo jméno. Je zde i možnost nákupu pohlednic. S Františkem jsme hned zabraní do výběru těch nejkvotnějších. Doplňujeme předešlý nákup na náměstí u stánkařů. Tak už i pohlednic je dostatek, třebaže František tvrdí, že pohlednic není nikdy dost.

Z Katedrálního náměstí do Městského parku je to pár kroků. Zde mě zaujaly krásné bílé holubice. Než se naději, sedí mi na rameni, na rukách a příčinlivý Serhej mě s nimi fotí. Než se rozkukám, jsem lehčí o 300 hřiven. Nemusím dodávat, že zbylí tři účastníci zájezdu mají ze mne humor. Pomalým líným krokem přicházíme k Oděskému národnímu akademickému divadlu opery a baletu. Zde se holubářům zkušeně vyhýbám.

Centrum města je pěší zónou a je hodně zelené. Míjíme archeologické i námořní muzeum a dostáváme se k soše A. S. Puškina. Socha stojí před pseudoklasicistní budovu magistrátu. Největší známou pamětihodností tohoto města jsou však slavné filmové schody. Od magistrátu k Potěmkinovým schodům je to příjemnou procházkou Istanbulským parkem pár minut.

Slavné schody jsou po rekonstrukci a já jsem z nich poněkud zklamaný. Očekával jsem od nich mnohem více. Ještěže bokem jezdí pozemní lanovka. Sejdeme schody dolů na rušnou přímořskou ulici. Podchodem se dostaneme do osobního přístavu. I ten se tváří, že to nejlepší má za sebou a nevěří v budoucnost. Přesto nás vítá socha Zlatého dítěte. Víc v nás rezonuje spíše socha Žena námořníka, která v náručí drží děcko a vyhlíží na moře.

Vracíme se z přístavu zpět po schodech do horní části města. Najdeme si restauraci, kde vydatně a levně povečeříme. Nad chutnou krmí probíráme uplynulý den. Zítřka nás František opustí, neboť jsem mu domluvil celodenní prohlídku Moldavska, spíš se sluší napsat separatistického území Podněstří. My se domlouváme, že Františka ráno vyprovodíme a prohlédneme si zbytek Oděsy a hlavně zavítáme k moři. Je konec září, sluníčko svítí, moře tu má písečné pozvolné pláže, bude to odpočinkový den. Na hotel dorážíme již za tmy. Ale i tak se po celém dni cítíme bezpečně.

Po snídani se loučíme s Františkem, ujišťujeme se, že se s ním setkáme a domluvíme po telefonu a společně povečeříme. Jelikož mám s tiraspolskou cestovkou čerstvou zkušenost, vím, že bude František v dobrých rukách Andrejových.

Po odjezdu Františka se vydáváme pěšky ke kabinkové lanovce. Ta sice podle ohlasů nemá nejlepší pověst, ale musíme to vyzkoušet. Lanovka je na místní poměry drahá, za jednotlivou jízdu platíme 40 hřiven. V tramvaji nás jízdenka stojí hřivny tři! Není tedy divu, že lanovka není hojně využívaná. Gondoly lanovky jsou otevřené a opatřené malůvkami. Neznámější pro nás je zajíc a vlk z animovaného seriálu Jen počkej!

Přestože lanovka nevypadá důvěryhodně, bez problému nás snese k pláži. Pláže jsou vylidněné, třebaže svítí slunce a je teplo. Problémem je všudypřítomný vítr. Ani se nám nechce převlékat do plavek. Najdou se otužilci, kteří si užívají vod Černého moře. Jakmile však vylezou z moře, utíkají se schovat do zástřívky.

Přesto se nemůžeme pohledem na moře vynadávat. Přímořská promenáda je příjemná a umím si představit, že v letních měsících je tu plno. Tomu odpovídá i hromada restaurací a kiosků, které jsou však nyní uzavřené a zabezděné. Přicházíme na konec, spíš na začátek, promenády, kde se nachází vyhlášené mořské akvárium a delfinárium. I zde jsou ceny vysoké, ale pro nemajetné mají zřízené okénko, kterým zcela zdarma můžeme pozorovat delfíny v bazénu.

Za delfináriem už začíná obchodní a vojenský námořní přístav, kam normální návštěvník města nemá dovolený přístup. Vystoupáme od moře nahoru a ocitáme se v rozlehlém parku Tarase Ševčenka. Taras Hryhorovič Ševčenko byl ukrajinský básník a výtvarný umělec. Ukrajinci jej považují za zakladatele moderní národní literatury. Je symbolem země a národní kultury. Žil 47 let, z čehož 24 roky prožil jako nevolník, 10 let byl ve vyhnanství, 4 roky pod policejním dohledem a 9 let na svobodě. Zemřel den po svých 47. narozeninách.

Park je největší zelenou plochou Oděsy. Nachází se tu lunapark i obrovský moderní stadión zdejšího fotbalového klubu Černomorec. Kapacita stadiónu je přes 34 tisíce diváků. Nebyli bychom v postsovětské republice, kdyby tu nebyly zasloužené pomníky padlým ve Vlastenecké válce, které my říkáme Druhá světová. Alej slávy ústí na prostranství, kde se tyčí mramorový obelisk oslavující neznámého námořníka. I zde hoří nezbytný věčný oheň.

Od monumentu si prohlédneme obchodní přístav a vidíme jeho velikost. Po anexi Krymu je Oděsa jediný velký námořní přístav Ukrajiny. Vůbec se nedivím carevně Kateřině II. Veliké, že se zde rozhodla založit námořní přístav, který byl v dobách minulých velice využíván. Díky čilému ruchu v přístavu město bohatlo a stávalo se výstavním. Bohužel 70 let socialistické péče a následně pomalá ukrajinská ekonomická transformace městu neprospívají.

Suvorovovou alejí procházíme po okraji parku a vzpomínáme, jak se Františkovi daří u separatistů. Kroky nás opět vedou do středu města a v brzkém odpoledni stojíme znovu nad Potěmkinovými schody. Nescházíme však do přístavu, ale míříme dál na severozápad k Voroncovovu paláci. Ten je však pod lešením a probíhá jeho rekonstrukce. Michail Semjonovič Voroncov byl ruský polní maršál. Nedaleko odtud se nachází dům s jednou stěnou. Našli jsme ho po velkém pátrání, neboť některé památky zde ještě nejsou značené. Stavební ruch kolem této rarity však předznamenává možný konec tohoto unikátu. Vypadá to, že se Ukrajinci rozhodli dům dostavět.

Jak už jsem se zmínil, Oděsa je rozložena podél mořského pobřeží a těžiště města je na vyvýšené plošině, která je místy rozeklaná hlubokými stržemi. Přes jednu z nich vede Tchynin most, který spojuje Voroncovův palác s romantickým místem, které je věnováno milencům. Je tu malebný parčík i socha Srdce milenců. Nemusím snad připomínat, že tu všude jsou zavěšené uzamčené visací zámky, jakožto symboly věčné lásky. Odtud je to už jen kousek k Šáhovu paláci, který je zajímavou architektonickou stavbou. Bohužel je pro turisty nepřístupný, sídlí v něm pobočka banky.

Pokračujeme Hoholovou ulicí (my jsme spíše zvyklí na Gogolovu ulici, ale jak známo Ukrajinci nemají hlásku g), abychom po pár krocích shlédli zajímavý dům s Atlanty. Jedná se o obytný dům, na jehož rohu jsou sochy Atlantů, které na svých bedrech nesou celý svět. A vedlejší dům má vzpomínkovou desku, neboť v něm žil ruský dramatik a prozaik ukrajinského původu Mykola Vasyľjovych Hohol, jak se ukrajinsky píše.

Kroky nás zavedly až před Nový bazar, který funkci tržiště má dodnes. Pomalu se blíží večer a František se neozývá. Procházíme večerními ulicemi a hledáme, kde bychom se navečeřeli. Po večeři se vracíme na hotel a doufáme, že František je tam s vybitým mobilem. Není tomu tak. František se vrací až po 22. hodině, kdy už jsme v postelích, a vypráví, jak funguje, spíše nefunguje, ukrajinsko-moldavská hranice. Po zhoršení vztahů Ukrajiny a Ruska a vzniku separatistickým území na východě Ukrajiny, ukrajinská vláda přistoupila k tomu, že nebude ani náznakem uznávat Podněstří. Tudíž je ztížený pohyb osob a zboží přes hranici.

Ráno se znovu s Františkem vydáváme na pláž, aby viděl krásu Černého moře. Ani dnes se nedáme ke koupeli zlákat. Naštěstí František nechce procházet znovu celou promenádu, tak se lanovkou vracíme do města a přestupujeme na tramvaj. Tramvaj nás odváží k hlavnímu železničnímu nádraží. Zde se nachází pobočka jednoho světoznámého nadnárodního řetězce s rychlým občerstvením. Jeho velké žluté M svítí i v Oděse. Vzpomínám na rok 1992, kdy se objevil ve Vodičkově ulici v Praze. Už tenkrát se tam tvořily fronty. Stejně je to i v Oděse. Naštěstí nestojíme frontu na jídlo a záchod je tu čistý a zadarmo.

Prohlídkou budovy hlavního nádraží pokračujeme v našem objevování Oděsy. Dalším objektem našeho zájmu se stává Luteránský kostel. Mezi všemi pravoslavnými kostely se vyjímá jeho německý vzhled. Na přilehlém domě je znázorněno partnerství měst Řezna a Oděsy. Zuzanka si na dnešní den připravila bojovou hru s názvem „Hledej stopy slavných v Oděse“. Takže další směr prohlídky je určen. Hledáme dům s pamětní deskou připomínající českého spisovatele Svatopluka Čecha, který roku 1874 Oděsu navštívil.

Tím se ale dostáváme opět na Katedrální náměstí. Začínáme být znavení a hladoví. Vyžadují přestávku na oběd. František tím, že tu včera nebyl, se od nás odděluje a domlouváme se, že se sejdeme na večeři. František odjíždí na jižní okraj města, kde si chce prohlédnout park vyobrazený na jedné z pohlednic. Nám je bližší jídlo. Zuzanka však chce ještě vypátrat bustu zakladatele esperanta Ludvíka Lazara Zamenhova. Nedaří se nám památník nalézt. Až začínám litovat, že jsem nejel s Františkem. Potloukáme se po uličkách ve středu města, až si Zuzanka vybaví, že je to v nějakém dvoře, pokud dobře překládala. Naštěstí na poslední chvíli dvůr s bustou nalézáme. Už nás snad nic nedělí od jídla! Po dlouhé chvíli nacházíme příjemnou restauraci, kde se dobře najíme. Ani se nám nechce odcházet zpět do ulic.

Zítří brzo ráno nám letí letadlo zpět do Prahy. Jelikož se v Oděse dá téměř všude platit platební kartou, zbývá mi v peněžence pořád ještě dost hřiven. V plánu je tedy opulentní večeře na rozloučenou. Františkov mobil je nedostupný, tak se večeře odehrává bez něj. Vyhlédl jsem si krásnou mořskou restauraci na okraji Ševčenkova parku.

Vstoupíme dovnitř. Interiér restaurace má přízemí propojené schodištěm s otevřenou galerií v patře. Tam probíhá dětská oslava místního podnikatele. V čem podniká, nechceme vědět. Usadíme se ke stolu tak, abychom měli krásný přehled po celé restauraci, a čekáme na číšníka.

Číšník je tu rychle a snaží se na naši ruštinu odpovídat anglicky. Činí mu to veliké obtíže, tak ho asi třikrát překládáme, aby mluvil rusky. Na jídelním lístku je humr. Rád bych ho povečeřel, ale problém je v tom, že cena je za 100 g a dost vysoká. Nevím, kolik zdejší humři váží, tak se ptám, zda je možné dát si humra a zaplatit ho hřivnami, kdyby snad nestačily, tak doplatit kartou zbytek. Číšník mě ubezpečuje, že humry má, ale že jsou velcí. Opakuji svůj požadavek na platbu kartou, neboť bych velmi nerad na Ukrajině umýval nádobí. Číšník odbíhá se slovy, že se zeptá, zda chodí terminál.

Po deseti minutách se vrací s vypaseným humrem. Určitě vybral toho největšího, kterého v akváriu mají. Říká mi cenu, která mnohonásobně překračuje hodnotu bankovek v mé peněžence. Nakonec se domluvíme, že se dá platit kombinovaně a humr na důkaz uzavřené dohody mrskne ocasem, až jsme všichni zmáčení. Milan se připojuje ke mně a dá si se mnou humra napůl. Nemám z toho radost, ale jelikož jsme nedávno obědvali a toužím po lehké malé večeři, nevadí mi to. Zuza si vybírá kuře. Ptám se číšníka, zda i Zuzance přinese ukázat kuře. Znejistí a s úsměvem, který je lehce zaměnitelný za nejistý úšklebek, prohodí, že kuřata neukazují.

Musíme však uznat, že kuchař je šikovný a servírované pokrmy jsou lahodné. Zádrhel nastává při placení. Číšník si s námi chce povídat. Začíná typickým výslechem, který zná každý turista. „Odkud jste? Co děláte? Proč jste přijeli do Oděsy? Líbí se vám tady? Co se vám líbí nejvíce? ...“ Na vše jsme poctivě odpověděli, zeptali se ze zájmu i my na nějaké ukrajinské reálie a došlo k vystavení účtenky. Nějak jsme si nerozuměli, neboť číšník, zřejmě kvůli konspiraci, zase přešel do angličtiny. Vypadalo to, že po nás chce úplatek, nebo alespoň tučné dýško.

Když jsme se vrátili k ruštině, zjistili jsme, že on nabízí slevu nám. Tu jsme byli ochotni přijmout. Nakonec nám tedy přinesl účet, kde cena za humra byla poloviční. Vysázel jsem na stůl bankovky tak, aby na platbu kartou zbyla suma zaokrouhlená. Terminál pracoval, platba se uskutečnila. Zbylé bankovky získal za odměnu. Jsem spokojený, je večer, měl jsem skvělého humra a v peněžence nemám ani kopějku. I těch deset kopějek, které Zuza kdysi v Praze našla, jsme vrátili do oběhu.

Večer jsme se na hotelu setkali s Františkem, který nakoupil levný kaviár a prohlédl si Oděsu podle svého uvážení. Jdeme brzo do postelí, neboť nás čeká časně vstávání. Zuza s novým mobilem ještě neuměla a Milanovi mobil ukradli, to vše způsobilo, že Zuzančin mobil neměl nastaveného budíka a my jsme zaspali. Poprvé a asi naposledy jsem viděl svou ženu probudit se, upravit se, umýt se, obléci se a dobalit věci během 15 minut. Po čtvrt hodině se scházíme na recepci, dostáváme balíček se snídaní a po zaplacení nás hotelové taxi veze na letiště. Ulice Oděsy jsou opět ztichlé, jak při našem příjezdu, a jízda nám utíká rychle. Na letišti máme čas na odbavení a už sledujeme ranvej, kde je připraveno letadlo národního dopravce, které nás vrátí do Prahy. Je neděle 1. října.